

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра журналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи



2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
РИТОРИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО
ТЕКСТУ

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____
Галузь знань _____ 06 «Журналістика» _____
Спеціальність _____ 061 «Журналістика» _____
Освітня програма _____ Журналістика _____
Спеціалізація _____ Журналістика _____
Вид дисципліни _____ обов'язкова / за вибором _____
Факультет _____ філологічний _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філологічного факультету

“22” червня 2018 року, протокол № 11

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:


Ломакович С. В. – д.ф.н., професор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Теодорська Л. І. – викладач кафедри журналістики Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри журналістики.

Протокол від “13” червня 2018 року № 13.

Завідувач кафедри журналістики




(підпис)

Хавкіна Л. М.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філологічного факультету.

Протокол від “21” червня 2018 року № 5.

Голова методичної комісії філологічного факультету



(підпис)

Гноєва Н. І.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Риторична організація журналістського тексту» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

Другого (магістерського) рівня вищої освіти

06 «Журналістика»

спеціальності 061 «Журналістика»

спеціалізації: журналістика

1. Опис навчальної дисципліни

1.1 Мета викладання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є надання студентам знань з основи риторичної організації журналістського тексту як однієї із сучасних форм, що займається опрацюванням та виявленням засад ефективної комунікації які є необхідними для журналіста.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є тексти різних форм (журналістські, наукові та інші).

1.2 Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- сформулювати основний зміст та необхідність предмета мовлення;
- визначити прийоми ефективності журналістського тексту;
- з'ясувати основні поняття та терміни, пов'язані з риторичною організацією журналістського тексту;
- схарактеризувати вимоги до журналіста як лідера комунікації;
- сформулювати критичне ставлення до власного тексту і суспільної мовної практики;
- розкрити особливості аргументації в мас-медійному дискурсі;
- розвинути вміння готувати тексти та промови на конкретні теми;
- учити створювати власні тексти окремих журналістських жанрів з урахуванням закономірностей риторичної організації публічного мовлення.

1.3 Кількість кредитів – 5/ 3

1.4 Загальна кількість годин – 150 / 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Вибіркова / обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
32 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
немає	немає
Лабораторні заняття	
немає	немає
Самостійна робота, у тому числі	
118 год.	82 год.
Індивідуальні завдання	
немає	

1.6 Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

студент повинен **знати**:

- поняття і терміни, пов'язані з риторичною організацією тексту та публічним мовленням;
- риторичні засади журналістської діяльності;
- про особливу суспільну значущість впливу публічного мовлення, підвищену відповідальність журналіста в реалізації мовленнєвих функцій;
- вимоги до журналіста як лідера комунікації;
- особливості аргументації в мас-медійному дискурсі;

студент повинен **уміти**:

- здійснювати риторичний аналіз тексту;
- критично сприймати тексти, оцінювати їхню ефективність;
- формувати різні інформаційно-аналітичні, публіцистичні та наукові тексти;
- виявляти в текстах риторичні помилки, а також визначати шляхи подолання їх в тексті;
- створювати власні тексти окремих журналістських жанрів;
- працювати з різними складниками журналістського тексту.

Студенти повинні оволодіти такими компетентностями як здатність перевіряти надійність та достовірність отриманої інформації, уміти працювати з джерелами інформації; здатність готувати журналістські тексти та відобразити реальність способом інформування, тлумачення, коментування, презентації фактів з урахуванням особливостей, технологічних вимог та специфіки аудиторії.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. Риторичні основи в журналістській діяльності

Тема 1. Журналістика і риторика: спільні ознаки

Спільність предмета, мети, оперування особливими засобами й вербальними та невербальними формами втілення. Риторика як вагома частина журналістської діяльності.

Риторичні основи журналістики як професії підвищеної мовленнєвої відповідальності.

Тема 2. Характерні ознаки риторичних законів в журналістиці

Риторичні засади в ЗМІ, що вивчають прийоми впливу для різних засобів масової комунікації.

Вивчення аудиторії та її ознак (соціально-демографічних, соціально-психологічних та індивідуально-особистісних), моделювання аудиторії. Використання різних законів як системи побудови програми переконання конкретної аудиторії. Типологія адресата. Специфіка масової аудиторії. Поняття цільової аудиторії.

Засади ефективної комунікації як необхідного елементу журналістської діяльності. Правильність, виразність, ясність, точність, багатство, образність, стислість як система якості усного та письмового тексту.

Тема 3. Робота над медіатекстами

Робота над текстом: від ідеї до словесного оформлення. Зміст тексту; мета; основна теза; вимоги до аргументації та правила роботи з нею; проблема вибору прикладів та наочного підтвердження тези.

Композиційна побудова тексту. Логіка в усних та письмових текстах. Основні етапи підготовки усного та письмового тексту

Прийоми мовленнєвого впливу.

РОЗДІЛ 2. Журналістський текст та риторична установка: аспекти взаємодії

Тема 4. Аспекти риторичної діяльності журналіста

Мета і мотив. Зв'язок мотиву з аудиторією. Мовленнєва комунікація. Особливості мовленнєвого сприйняття. Спілкування як частина професійної діяльності. Чинники професійної мовленнєвої діяльності журналіста. Масовий характер впливу публічного мовлення.

Логічні та психологічні засади усного та письмового мовлення.

Комунікативний намір, комунікативна тактика і комунікативна стратегія в журналістиці.

Тема 5. Практичне застосування засад риторики в індивідуальній журналістській творчості.

Конкретна обставина та значне суспільне питання як складники майбутньої теми. Факт як основа журналістського твору. Види фактів. Основні принципи їх розташування в тексті.

Аргумент у мас-медійному дискурсі.

Проблематика як елемент теми журналістського матеріалу. Зв'язок між ситуацією та проблемою у журналістській діяльності.

Особливості професійного спілкування журналіста як фактора його успішності.

Тема 6. Науково-популярна журналістика: особливості роботи з текстом.

Специфіка використання наукової термінології. Журналіст як посередник між наукою та масовою аудиторією. Майстерність журналістського слова. Словесне

оформлення тексту. Засоби виразності в журналістському дискурсі. Тропи і фігури мовлення як інструменти творення науково-популярної журналістики.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	П	Лаб	інд	с.р.		Л	П	Лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>Розділ 1. Риторичні основи в журналістській діяльності</i>												
Тема 1. Журналістика і риторика: спільні ознаки	12	4				8	6	1				5
Тема 2. Характерні ознаки риторичних законів в журналістиці	22	4				18	10	1				9
Тема 3. Робота над медіатекстами	26	6				20	20	2				18
Разом за розділом 1	60	14				46	36	4				32
<i>Розділ 2. Журналістський текст та риторична установка: аспекти взаємодії</i>												
Тема 4. Аспекти риторичної діяльності журналіста	20	4				16	11	1				10
Тема 5. Практичне застосування засад риторики в індивідуальній журналістській творчості.	38	8				30	27	2				25
Тема 6. Науково-популярна журналістика: особливості роботи з текстом.	32	6				26	16	1				15
Разом за розділом 2	90	18				72	54	4				50
Усього годин	150	32				118	90	8				82

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

немає

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин (денне)	Кількість годин (заочне)
1.	Написання власного журналістського тексту на задану тематику	8	6
2	Перетворення наукового матеріалу в публіцистичний (аналітичний, художній, інформаційний) текст	6	6
3	Вивчення аргументаційних складників творення переконливого тексту	6	4
4	Аналіз журналістського матеріалу за запропонованою схемою (схема додається)	6	4
5	Теоретичне вивчення особливостей аудиторії; специфіка масової аудиторія	8	6
6	Опрацювання основних аспектів риторичної діяльності журналістів	8	6
7	Вивчення риторичних засад в журналістській творчості	6	4
8	Вивчення понять «Риторика ЗМІ», «Медіариторика»	6	4
9	Теоретичне опрацювання системи якості усного та письмового тексту	6	4
10	Розбір журналістського інтерв'ю	4	2
11	Аналіз аналітичного матеріалу	4	2
12	Детальний розгляд публічного виступу	4	2
13	Робота з науковою термінологією	4	2
14	Вивчення значення риторики для сучасних засобів інформації	6	4
15	Відбір матеріалу: емпіричне і енциклопедичне знання	6	4
16	Теорія доказів	6	4
17	Вивчення прийомів доведення тези: розширення, прийом шокування, маневр.	8	6
18	Істинність / неістинність аргументу	8	6
19	Увиразнення й унаочнення повідомлення: риторичні тропи і фігури в журналістському тексті.	8	6
20	Разом	118	82

6. Індивідуальні завдання

Немає

7. Методи контролю

Протягом семестру проводиться поточний контроль засвоєння студентами знань та вмінь, передбачених програмою дисципліни. Так, контролюється опанування студентами змісту прочитаних лекцій, засвоєння матеріалу навчальної літератури, рекомендованої для опрацювання. З цією метою на лекціях регулярно проводяться перевірки теоретичного матеріалу, отримані за ці роботи бали враховуються в підсумковому контролі. Здійснюється контроль за виконанням студентами завдань до самостійних робіт, за що вони отримують відповідні бали. У кінці семестру проводиться підсумковий контроль. Максимальна сума балів,

отриманих під час поточного контролю за засвоєння тем 2-х розділів курсу, що враховується в загальну оцінку за іспит, становить 60 балів, а також яка дає підстави для допуску до іспиту.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота						Разом	Іспит	Сума
Розділ 1			Розділ 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	60	40	100
5	5	15	5	15	15			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Гурвич С.С., Погорелко В.Ф., Герман М.А. Основы риторики: Учебное пособие для студентов вузов. – Киев: Вища шк., 1988. – 247 с. – Библиогр.: С. 239-246.
2. Анненкова И.В. Риторика для журналистов. Историко-культурный, теоретический и практический аспекты: Учебное пособие с приложениями. – М.: МедиаМир, 2006. – 164 с.
3. Античные риторика. – М.: Изд-во МГУ, 1978.
4. Безменова Н.А. Массовая информация в свете "отраженной" риторики // Роль языка в средствах массовой коммуникации. – М.: ИНИОН, 1986. – С. 82-99.
5. Безменова Н.А. Речевое воздействие как риторическая проблема // Проблемы эффективности речевой коммуникации. – М.: ИНИОН, 1989. – С. 116-133.
6. Белнап Н., Стил Т. Логика вопросов и ответов. – М.: Прогресс, 1981. – 288 с. \
7. Вандишев В.М. Риторика. Екскурс в історію вчень і понять. – К.: Кондор, 2003. – 262 с.
8. Демьянков В.З. Эффективность аргументации как речевого воздействия // Проблемы эффективности речевой коммуникации. – М.: ИНИОН, 1989. – С. 13-40.
9. Михайлін І.Л. Історія української журналістики ХІХ століття. – Київ, 2003. – 719 с.
10. Новикова Н.В. Поэтика и риторика в Киево-Могилянской академии // Русская речь. – М., 1987. - № 6. – С. 93-97.
11. Олійник В.П.. Діалог в ефірі. – Відеоквадрат. – 1998. – №6.

12. Павлюк Л.С. Риторика, ідеологія, персуазивна комунікація. – Львів.: ПАІС, 2007. – 168с.
13. Риторические основы журналистики. Работа над жанрами газеты.: Учебн. пособие / В.С. Смеркова, Л.В. Ассуарова и др. – М., 2002.
14. Рождественский Ю.В. Принципы современной риторики. – М.: Флинта: Наука, 2003.
15. Рождественский Ю.В. Проблемы влиятельности и эффективности средств массовой информации // Роль языка в средствах массовой коммуникации. – М.: ИНИОН, 1986. – С. 7-45.
16. Стернин И.А. Практическая риторика_: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М.: Академия, 2003.
17. Хазагеров Г.Г. , Лобанов И.Б. Риторика. – Ростов на Дону: Феникс, 2004. – 80 с.

Допоміжна

1. Аверинцев С.С. Античная риторика и судьбы античного рационализма // Античная поэтика... – М., 1991. – С. 3-26.
2. Аверинцев С.С. Проблема индивидуальности стиля в античной и византийской риторической теории // Литература и искусство в системе культуры. – М., 1988. – С. 23-30
3. Аристотель. Риторика / Античные риторика. – М., 1978.
4. Демьянков В.З. Конвенции, правила и стратегии общения: (Интерпретирующий подход к аргументации) // Изв. АН СССР. Сер. литературы и языка. 1982. Т. 41. № 4. – С. 327-337.
5. Демьянков В.З. Аргументирующий дискурс в общении (По материалам зарубежной лингвистики) // Речевое общение: Проблемы и перспективы. – М., 1983 – С.114-131.
6. Левин Г.Д. Спор как форма диалога // Диалектика и диалог: Сб. ст./ Отв. ред. Налетов Н.З. – М., 1992. – С. 30-49.
7. Маркичева Т.Е., Ножин Е.А. Мастерство публичного выступления: Учебное пособие. – М.: Знание, 1989. – 176 с.
8. Медведева С.Ю. Риторика и риторическая критика в США // Неориторика.. – М.: ИНИОН, 1987. – ю С. 91-113.
9. Мейзерский В.М. Философия и неориторика. – Киев, 1991. – 191 с. - Библиогр.: С. 185-190.
10. Общая риторика / Дюбуа Ж., Эделин Ф., Клинкаберг Ж. - М. и др.; Общ. ред. и вступ. ст. Авеличева А.К. – М.: Прогресс, 1986. – 392 с.
11. Пономарів. О.Д. Культура слова. Мовностилістичні поради: Навч. посібник. – К.: Либідь. 1999. – 240 с.
12. Роль ЗМІ в процесах державотворення / За заг. ред.. А.З. Москаленка. – К.: ЦВП, 1988.
13. Снелл Ф. Искусство делового общения / Пер. с англ. Стрельникова С.А. – М.: Знание, 1990. – 64 с.
14. Хазагеров Г.Г. Политическая риторика. – М.: Никколо-медиа, 2002. – 313 с.
15. Хоменко І.В. Еристика: мистецтво полеміки. – К., 2001.
16. Черторицкая Т.В. Ораторское искусство Древней Руси // Красноречие Древней Руси (X1 – XV11 вв.). – М., 1987. – С. 5 – 30.

Критерії оцінювання

Завдання № 1 «Написання власного тексту на задану тематику» (20 балів): на основі власного наукового тексту (дипломної роботи, курсової роботи, наукової статті) створити власний журналістський текст, зберігаючи тему, мету, актуальність, головні ідеї та завдання, трансформувати основні концепції дослідження у доступний, зрозумілий масовій аудиторії матеріал.

Критерії оцінювання:

- студент урахував усі вимоги до роботи, створив якісний та змістовний текст (15-20 балів);
- студент недотримався певних вимог, наявні деякі відхилення та неточності (10-14 балів);
- у тексті порушено логічність викладу, відсутнє актуальне обґрунтування теми (5-9 балів);
- студент не впорався із завданням, відсутній журналістський текст (0-4 бали).

Завдання № 2 «Аналіз журналістського матеріалу за запропонованою схемою» (20 балів): обрати будь-яку аналітичну статтю та зробити розгорнутий аналіз за схемою.

Критерії оцінювання:

- студент дотримався усіх пунктів із схеми аналізу; точно, логічно розписав відповідь; знайшов у тексті всі можливі приклади та вказав їх (15-20 балів);
- студент при аналізі врахував не всі пункти із запропонованої схеми, відповідь є не повною (5-14);
- робота є не змістовною, порушена логічність викладу, недотримана схема, відсутній аналіз тексту (0-4).

Завдання № 3 «Перетворення наукового матеріалу в публіцистичний текст» (20 балів): обрати наукову статтю з природничих наук та на основі її написати журналістське повідомлення, замінюючи наукову термінологію тропами та фігурами мовлення.

Критерії оцінювання:

- створений текст є зрозумілим для широкої аудиторії (не цільової!), збережені тема, ідеї, мета, основний виклад першоджерела, терміни пояснюються за допомогою тропів та фігур мовлення (15-20 балів);
- не вся термінологія вдало пояснена, не всі головні ідеї з наукової статті перенесені у журналістське повідомлення (10-14 балів);
- готовий текст важко сприймається, лише декілька термінів розшифровані, у тексті порушено логічність, змістовність (0-9 балів).

Екзаменаційна робота (40 балів)

- студент вичерпно розкрив зміст питання; проілюстрував теоретичний матеріал вдалими та актуальними прикладами; студент повністю володіє матеріалом (36-40 балів)
- студент розкрив зміст питання, наявні певні приклади (31-35 балів)
- студент не повністю відповів на питання, зустрічаються поодинокі приклади або зовсім відсутні (21-30 балів)
- студент частково розкрив зміст питання (наявна відповідь не на всі завдання), немає жодного прикладу, матеріалом володіє поверхнево (10-20 балів)
- студент написав неповну (неточну) відповідь на одне питання, відсутнє жодне підтвердження теоретичного викладу, студент зовсім не орієнтується у вивченому матеріалі (0-9 балів)